

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

44

ISSN 1211-7250

ISBN 80-86023-23-0

2003 11 10

9395458

BRNO 2003

280, -

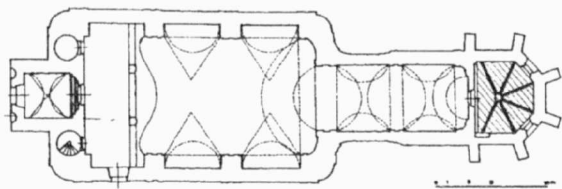
PŘEHLED VÝZKUMŮ 44

Vydává:	Archeologický ústav AV ČR Brno Královopolská 147, 612 00 Brno E-mail: infor@iabrno.cz
Odpovědný redaktor:	doc. PhDr. Jaroslav Tejral, DrSc.
Redakce a příprava pro tisk:	Ing. Petr Škrdla, PhD., Mgr. Balázs Komoróczy, PhDr. Lubomír Šebela, CSc., PhDr. Jiří Doležel, Dana Gregorová, Alice Del Maschio
Na titulním listě:	Středověký hrádek Vratěnin, okr. Znojmo. Foto: Miroslav Bálek
Tisk:	Bekros
Náklad:	350 ks

© 2003 by the Authors.

All rights reserved.

AÚ AV ČR Brno, Královopolská 147, 612 00

Obr. 38. Staré město u Bruntálu, kostel Neposkvrněného početí Panny Marie. Celkový půdorys kostela, šrafovaně vyznačena zkoumaná plocha presbytáře.

Staré Město u Bruntálu, die Kirche der Umblefleckten Empfängnis der Jungfrau Maria. Gesamtgrundriß der Kirche, schraffiert ist die erforschte Fläche des Presbyteriums bezeichnet.

barokních oltářů při severní stěně presbyteria. Níže ležela původní maltová podlaha dosud stojícího gotického presbytáře (k. č. 106a), s níž souvisel i nález schodů k sanktuariu, umístěnému také v severní stěně presbytáře. Pod maltovou podlahou byla nalezena destruktivní vrstva (k. č. 107), překrývající základy půkruhovitě apsidy (k. č. 901) o šířce přes 2 m (celková šířka nebyla zjištěna). Vnitřní výplň apsidy – k. č. 108 bez archeologických nálezů překrývala požárový horizont (k. č. 109), který ležel na již původním podloží. Do středu apsidy byl zapuštěn centální hrob (H 1) v dřevěném sarkofágu (podle předběžného antropologického určení se jednalo o dospělého jedince ve stáří 40-50 let), při jižní stěně apsidy byl objeven další dětský hrob (H 2). Podařilo se prokázat, že současný gotický presbytář z přelomu 14. a 15. století byl postaven na základech půkruhovitě apsidy impozantních rozměrů, která podle zjištěné stratigrafie bezpochyby náleží k původní sakrální stavbě, z níž se dochoval vstupní románský portál a kterou lze na základě obdobných analogií zcela bezpečně klást do období před polovinu 13. století – způsob vyzdění, charakter pojiva apod. mají srovnatelné parametry s nejstarší zděnou architekturou na zeměpanských založených fortifikační architektury v oblasti severní Moravy a přilehlých územích Slezska. V destruktivní vrstvě po zániku apsidy (k. č. 107) byl nalezen soubor devíti římských mincí, datovaných do doby 3. a 4. století (viz doba římská). Na základě rozboru historického pozadí můžeme okolnosti vzniku výstavby apsidy tohoto románského kostela (patrně bez věže) položit do souvislosti s kolonizační aktivitou moravského markraběte Vladislava Jindřicha již někdy v období první čtvrtiny 13. století. Centrální hrob lze přisoudit obzvláště významné osobě, snad přímo lokátorovi osady, neboť ve světle nových poznatků lze oprávněně předpokládat, že původní Bruntál, zmiňovaný k roku 1213, se opravdu nacházel v těchto místech. Stavba pak byla kolem poloviny 13. stol. poškozena požárem, což může souviset s následným přenesením města Bruntálu do dnešních míst. Nálež římských mincí můžeme interpretovat jako votivní dar při stavbě kostela (symbol vítězství církve nad pohanstvím). Závěrem shrnuto, výzkum prokázal neobyčejný význam této sakrální památky nejen pro oblast severní Moravy, ale především ve všeobecném kontextu dějin našich zemí, kdy by nejstarší fáze kostela ve Starém Městě u Bruntálu patřila k horizontu nejstarších městských sakrálních staveb na našem území.

Jiří Kohoutek, ÚAPP Brno

Resumé

Staré město u Bruntálu (Bez. Bruntál). Marien-Kirche. Mittelalter (13. Jh.). Feststellungsgrabung.

STRÁNECKÁ ZHOŘ (okr. Žďár nad Sázavou)

Zámek. Novověk. Záchraný výzkum.

Na základě smlouvy mezi Řádem rytířů Kristových a Ústavem archeologické památkové péče v Brně byly sledovány a dokumentovány výkopové práce související s generální opravou zámku. Harmonogram výzkumu byl podřízen stavebním pracím a soustředil se na dokumentaci výkopů v jihozápadní části areálu a na základní popis archeologických nálezů získaných při výkopových pracích. V souvislosti s dokumentováním archeologických situací bylo zjištěno, že nejstarším stavebním prvkem je budova o vnějších rozměrech 8,5 x 7 m v západní části areálu, postavená z lomového kamene. K druhé stavební fázi patří renesanční stavba záměčku, který byl založen bez válcové věže v jihozápadním rohu, doplněné však během stavby. V dalších stavebních fázích docházelo k mnoha přestavbám a přístavbám, které se projevují především v jihozápadním koutu nádvoří. Archeologické nálezy zatím nedatují stavební činnost na lokalitě hlouběji než do 16. stol.

Josef Unger, ÚAPP Brno

Resumé

Stránecká Zhoř (Bez. Žďár nad Sázavou). Schloß. Mittelalter. Rettungsgrabung.

ŠTÁBLOVICE (okr. Opava)

Zámek. Ranný novověk, novověk. Záchraný výzkum.

Záchraný archeologický výzkum na zámku ve Štáblovicích byl vyvolán jeho celkovou rekonstrukcí. Výzkumem byly odkryty zaniklé situace a stavební relikt, které nám dovolují lépe zrekonstruovat podobu tohoto objektu v jeho jednotlivých stavebních etapách. Původně malé renesanční sídlo, vyrostlé snad na základech starší tvrze, bylo ještě v renesanci rozšířeno na větší jednokřídlou dispozici. V mladším barokním období se objektu dostalo současné trojkřídlé podoby. Z doby starší renesanční fáze se výzkumem podařilo objevit zejména dlážděný venkovní ochoz, který budovu obklopoval na všech čtyřech stranách, kamennou fortifikační zeď a vodní příkop. Vstup do objektu byl z východní strany přes 220 cm široký kamenný mostek s dřevěnou mostovkou. Vstup byl střežen z malé kamenné fortny, předsunuté vedle mostku z linie fortifikační zdi. Fortna spočívala na klenutých kamenných pilířích nad vodním příkopem. Ten byl detailněji prozkoumán na západní straně objektu – v prostoru dnešního nádvoří. Příkop zde dosahuje šířky 11,4 m a hloubky mezi 4,0 až 4,5 m. K první renesanční stavební fázi objektu rovněž patřila kamenná studna, objevená při JZ nároží původní stavby. Výzkumem byl získán vedle stavebně technických poznatků i rozsáhlý nálezový korpus fragmentů keramiky kuchyňské i technické, majoliky, porcelánu, skla, kovových předmětů a zuhelnatělého dřeva.

Pavel Stabrava, NPÚ Ostrava, archeologické odd. Opava

Resumé

Štáblovice (Bez. Opava). Schloß. Neuzeit. Rettungsgrabung.

TELČ (okr. Jihlava)

Maškova ulice. Novověk. Město. Záchraný výzkum.

V souvislosti s pokládáním elektrického kabelu NN proběhl na Maškově ulici v Telči záchraný archeologický výzkum. Zjištěny byly pouze subrecentní a recentní komunikační stratigrafie.

Náměstí Zachariáše z Hradce. Středověk, novověk. Město. Záchraný výzkum.

V souvislosti s výkopem privátních sítí Městského úřadu v Telči na náměstí Zachariáše z Hradce proběhl v listopadu 2002 záchraný archeologický výzkum, který provedla Archaia Brno, o. p. s.

Plocha archeologického výzkumu se nachází na území městské památkové rezervace Telč v SZ části historického náměstí. Výkop přes náměstí směrem k severní frontě domů (k čp. 71) měřil celkově cca 29 m. Ve zbývajících částech se sítě napojovaly na stávající trasy.

Vzhledem k charakteru a průběhu stavby se záchraný archeologický výzkum omezil na rekognoskaci terénu, fotografickou dokumentaci zasažených terénů, dohled nad výkopovými pracemi a na vzorkování kulturních vrstev.

Akce přinesla základní informace o stavu zachování archeologických terénů v prostoru severozápadní části náměstí Zachariáše z Hradce. Pod současnou kamennou dlažbou se nacházejí technické podsypy vozovky, teprve pod nimi, zhruba od hloubky cca 15-20 cm možno mluvit o historických terénech

Obr. 39. Telč, Náměstí Zachariáše z Hradce – poloha výzkumu.

Telč, Zachariáše z Hradce Platz – Lokalisierung der Grabungsfläche.

kommunikativního charakteru. Jedná se většinou o velmi ulehla, pravidelná a téměř vodorovná souvrství, výjimečně zpevněná starším, snad novověkým dlážděním, popřípadě štetováním. Je zajímavé, že nikde v trase hloubeného výkopu nebyla zjištěna skalní báze, která se směrem do areálu zámku, tj. více k severozápadu, běžně vyskytuje a často vystupuje nad povrch. Jen lokálně se vyskytovaly zvětralé písčité až jílovité vrstvy, které je možno označit jako geologické podloží, respektive druhotně redeponovaný geologický materiál. Součástí sídlištní komunikační stratigrafie jsou i lokálně se vyskytující vrstvičky s komponenty žaru, jako propálené hrudky hlíny (tzv. mazanice) nebo uhlíky. Jejich historická interpretace však vzhledem k malému rozsahu a charakteru terénní akce bohužel není bez širších souvislostí a pozorování možná.

Petr Hrubý, Archaia Brno o.p.s.

Prameny:

- Hrubý, P. 2002: Zpráva o záchraném archeologickém výzkumu na náměstí Zachariáše z Hradce v Telči. Nálezová zpráva č. 66/02 uložená v archivu Archaia Brno, o.p.s.
Kováčik, P. 2002: Telč – Maškova ulice. Nálezová zpráva č. 44/02 uložená v archivu Archaia Brno, o.p.s.

Resumé

Telč (Bez. Jihlava), Maškova Str. Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Telč (Bez. Jihlava), Zachariáše z Hradce Platz. Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

TIŠNOV (okr. Brno-venkov)

Náměstí Míru, parc.č. 192. Středověk, novověk. Sídlištní aktivity. Záchraný výzkum.

V souvislosti s přístavbou radnice (č.p. 11) v Tišnově proběhl v létě 2001 záchraný archeologický výzkum. Provedla ho společnost Archaia metodou plošného odkryvu. Výzkum byl zpracován teprve v roce 2002.

Zkoumaná parcela leží přímo v centru historického jádra města, v dolní části náměstí. Město leží na jižním okraji masivu hory Květnice, svažujícím se ke Svratce. Ta zde protéká Tišnovskou kotlinou, která je jedním z geomorfologických podcelků Boskovické brázdy. Podloží tu tvoří kvartérní světlé neogenní slínité jíly. Úroveň povrchu zkoumané plochy se pohybuje mezi 266,80-267,65 m n. m. Půdní typ představuje hnědočerná jílovitá hlína. Následuje pak cca 0,30-0,60 m mocné souvrství středověkých a novověkých antropogenních vrstev, pokryté dlažbou náměstí.

Výzkum zachytil doklady osídlení ze 13. století. Sem zařazujeme shluk sloupových jam i skrovné zbytky kulturních vrstev. Datování je možné pouze přibližně na základě nepočetných fragmentů obtáčené hrubé keramiky šedých odstínů, v jednom případě zdobené radélkem. Sloupové jámy s velkou pravděpodobností indikují někdejší existenci dřevěné stavby na lokalitě. Z jejich uspořádání však nelze o stavbě nic konkrétnějšího říci, snad jenom na základě nálezů několika zlomků mazanice je možné se domnívat o konstrukčním řešení stěn stavby pomocí proutěné armatury.